

ΒΥΖΑΝΤΙΝΑΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΥ

ΩΝ ΕΝΙΑΙ ΦΡΑΓΚΙΚΑΙ(*)

ΥΠΟ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Π. ΠΑΣΧΑΛΗ

«Memoriam veterum renovandum»

Παλατιανή (Παναγία) τοῦ Κάτω Κάστρου τῆς Ἀνδρου. Παλαιὰ ἐκκλησία σεμννομένη τῷ ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ('). Εἶναι δ' ἡ Παναγία Παλατιανή θυμῷ παρεμφεροῦς τῷ παρηκμακῶτι βυζαντιακῷ καὶ φέρει μέγαν τροῦλλον.

Ἐπῆρξε ποτὲ ἡ Παλατιανὴ ἰδιοκτησία τοῦ Παναγίου Τάφου, διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὰ περισωθέντα δίπτυχα τῆς ἐκκλησίας ταύτης μνημονεύονται οἱ Πατριάρχαι Ἱεροσολύμων.

Ἐδρίσκεται δ' ἡ Παλατιανὴ εἰς τὴν παρὰ τὰ τείχη τοῦ Κάτω Κάστρου τῆς Ἀνδρου παλαιὰν συνοικίαν, ἔνθα ὑπῆρχον τὰ παλάτια τῶν ἀρχόντων τοῦ Κάτω Κάστρου, οἵτινες ἱεουργοῦντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθη αὕτη Παλατιανή. Πιθανώτατα δὲ παρὰ τὴν Παλατιανὴν ἠγειρόντο ποτε καὶ τὰ ἀνάκτορα τῶν Φράγκων τῆς νήσου ἠγεμόνων. Τοῦλάχιστον ἐν καταρρέοντι ἤδη εἰς ἐρείπια μεγάλῳ τριωρόφῳ οἰκοδομήματι, κειμένῳ ἀκριβῶς ἀντικρὺ τῆς Παλατιανῆς καὶ εἰς ἐλαχίστην ἀπὸ ταύτης ἀπόστασιν, σφίζεται μέχρι σήμερον ἐντετειχισμένον λαμπρὸν μέγα μαρμάρινον οἰκόσημον τῶν δυναστῶν τῆς Ἀνδρου Σουμαρία. Τὸ οἰκόσημον παριστάνει δύο πιθήκους ἀντιμετώπους, ὑποβαστάζοντας θυρεὸν ἐν ᾧ εὔρηται ἀναγλυμμένοι δύο κρίνοι, κάτωθεν ἐν τῷ λίθῳ εἰκονιζομένου τοῦ ἡλίου (').

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 292 τοῦ προηγουμένου τόμου.

1. Ἐν τῇ παραστάσει τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς εἰκονίζεται ἡ Θεοτόκος ἰσταμένη ἐντὸς κολυμβήθρας, ἔχουσα τὰς χεῖρας ἐστραμμένας πρὸς τὰ ἄνω, τὸν δ' Ἰησοῦν ἔμπροσθέν της εὐλογοῦντα καὶ φέροντα ἐπὶ τοῦ στήθους του τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον. Μέχρι τοῦδε οὐδαμοῦ ἀνευρεθὴ μνημεῖον, δυνάμενον νὰ ὀρίσῃ ἡμῖν τὸ ἀρχέτυπον τῆς παραστάσεως ταύτης τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἐπὶ μεταγενεστέρων ὁμοῦ εἰκόνων τῆς Θεοτόκου ἐντὸς κολυμβήθρας, ἐποχῆς ΙΖ' - ΙΗ' αἰῶνος, τὸ ὄνομα Πηγή σημειοῦται, ἐξ οὗ τεκμαιρόμεθα ὅτι ἡ συμβολικὴ αἴτη τῆς Θεοτόκου εἰκὼν προῆλθεν ἐκ παραδόσεως ἀρχαίου τύπου. Πρὸς τὴν παράστασιν ταύτην τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἔχομεν τὸ τρίμετρον ἱαμβικὸν τοῦ Ἐμμ. Φυλῆ: «*Ἀφθαρσίας φέρουσα τοῖς κόλποις φέβαν*»

1. Βλ. *Οδύλλιαμ Μίλλερ*, Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατουμένης Ἑλλάδος, τ. Β', σ. 436 - 6 ἑλλην. μεταφρ. Σπ. Π. Λάμπρου. — *Δ. Π. Πασχάλη*, Ἱστορία τῆς νήσου

Πλούσιος ἦν ὁ διάκοσμος τοῦ ναοῦ τούτου. Τὸ σφζόμενον δὲ κατάχρυσον αὐτοῦ δρυφακτον, πλήρες γλυφῶν ὑπὸ χειρὸς καλλιτέχου εἰργασμένων, εἶναι κάλλιστον ὑπόδειγμα τῆς τοσοῦτον παρ' ἡμῖν ἐν παραχρησθέντων χρόνοις εὐδοκίμουσας τορευτικῆς. Εὗρηται δ' ἐπ' αὐτοῦ ἄξια λόγου ἀγιογραφία, μεταξὺ τῶν ὁποίων τοῦ Ἰησοῦ καθημένου ἐπὶ θρόνου, ἐφ' οὗ εἰκονίζονται τὰ 4 ζῶα τοῦ Ἡσαίου (ἀφιέρωμα Γάσπαρη Κωνσταντάκη), καὶ τῆς Παναγίας Ὁδηγητρίας ἣτις κατὰ τὴν ἐπ' αὐτῆς ἐπιγραφὴν *ἀφιερῶθη εἰς τὸν μέγαν Γεώργιον ἐν τῷ Κάστρῳ τῆς Πλάτζας*.

Ὁ ναὸς ἐκοσμεῖτο καὶ διὰ τοιχογραφιῶν σφζομένων μὲν μέχρι πρότινος, τελευταῖον δὲ καλυφθέντων πρὸς εὐτρέπισιν δῆθεν τῆς ἐκκλησίας διὰ λευκάζοντος ἐπιχρίσματος διαλελυμένης ἀσβέστου. Ἰχνη τῶν νωπογραφιῶν τούτων μόλις νῦν διαφαίνονται εἰς τὴν ἀριστερᾷ τῷ δρυφακτῷ γωνίαν.

Ὑπάρχουσι δ' ἐν τῷ ναῷ τούτῳ αἱ ἑξῆς ἐπιγραφαί.

Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς ΒΔ θύρας ἡ ἀκόλουθος κεφαλαιώδεις γραμμασιν ἐπιγραφὴ ἔχουσα πνεύματα καὶ τόνους.

† Ἀνακαινίστει ἡ παροῦσα ἐκκλησία καὶ ἀφιερῶσάτω (sik) τὴν παροῦσα θύρα ὁ εὐγενέστατος Δημήτριος Νέρης ἐν τῷ Ἁγίῳ Τάφῳ. Ἀψιβ', Μαρτίου κστ'.

Παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς ὡς εἴρηται θύρας ὑπάρχει, ἐπεστρωμένη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, πλάξ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐνεπίγραφος. Ἄλλὰ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, ἀποτετριμμένην ἐκ τῶν ποδῶν καὶ ἐν πλείστοις ἔξαλημιμένην, μάτην ἀπεπειράθημεν ν' ἀνιχνεύσωμεν.

Εἰς τὸν μαρμαρίνον δ' ὑπέρθυρον τῆς πρὸς Δ. θύρας τοῦ ναοῦ εὔρηται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφὴ

† Ἐτελειώθη ἡ παροῦσα ἐν ἔτει αψιβ', Ἀπριλλίου θ'.

Κάτωθεν δ' ἀκριβῶς διὰ νεωτέρων γραμμάτων ἐπιπολῆς κεχαραγμένων τὰ ἑξῆς.

Διὰ συνδρομῆς τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἐπιτροπεύοντος Α. Ζ. Δ. (= Ἀθῶνστίνου Ζ. Δαπόντε) 1842.

Ἐπὶ μαρμαρίνης εὐμεγέθους πλακός, ἣτις χρησιμεύει ὡς φλιά τῆς ΒΑ θύρας τοῦ ναοῦ, ἀναγινώσκειται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφὴ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας κεχαραγμένη

Ἄνδρου, τ. Β'. Ἀπὸ τῆς Φραγκοκρατίας μέχρι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Μετὰ πλείστον εἰκότων, οἰκοσῆμων, σφραγίδων καὶ μεσαιωνικῶν χαρτῶν. Ἐν Ἀθήναις 1927, σ. 82, δημοσιεύεται πιστὴ παράστασις τοῦ οἰκοσῆμου τούτου κατὰ φωτογραφικὸν ἀπεικασμα. Ἄτυχῶς τὸ οἰκόσημον τοῦτο τελευταῖον ἐξηφανίσθη, ἄγνωστον δὲ ποῖαν ἐπεφύλαξεν εἰς αὐτὸ τύχην ὁ τελευταῖος ἰδιοκτήτης τοῦ ἡρειπωμένου μεγάρου Δ. Σιγάλιας.

α ω θ'

Ἔδωκε ἐτάφη ὁ προσκυνητῆς Μηχα-
 ἦλ Ζαρχμῆς, καὶ μετ' αὐτὸν ταφή-
 σονται καὶ οἱ αὐτοῦ συγγενεῖς.

Ἐν τῷ μεσονάφ κεῖται ἐπὶ τοῦ δαπέδου ἀνάγλυφος ἐπὶ μαρμαρίνης πλακῶς ὁ δικέφαλος τοῦ Βυζαντιοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀετοῦ. Ἐἶναι δ' ὁ ναὸς πλήρης τάφων, ἐπὶ τινῶν δὲ τῶν καλυπτουσῶν αὐτοὺς μαρμαρίνων πλακῶν εἰκονίζονται ὡσαύτως ἀνάγλυφοι δικέφαλοι ἀετοί, φέροντες στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διὰ δὲ τῶν ποδῶν κρατοῦντες σταυρὸν καὶ ξίφος ἀμφίστομον. Ἐπὶ τινος τῶν τάφων σφίζεται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή κεφαλαϊώδεις γράμμασι:

Τὸ παρὸν ἐστὶ Λεοντίας Μπίστη.

Ἐπὶ ἑτέρου δέ:

Τὸ παρὸν ἐστὶ Μιχαὴλ Κατρη.

Τὰ γράμματα τῶν ἐπιγραφῶν τούτων ἀμελῶς εἰργασμένα, τῆς αὐτῆς δὲ προδήλως χειρός.

Ἐπὶ δὲ τῆς ὥραιας πύλης τοῦ ἱεροῦ ἀδύτου ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφή, ἀναγεγλυμμένη ἐπὶ τοῦ ξύλου διὰ μεγάλων βυζαντιακῶν γραμμάτων:

† Ἐγινε τὸ παρὸν τέμπλον διὰ συνδρομῆς
 τοῦ πανιερωτάτου ἀρχιεπισκόπου
 Ἄνδρου κυρίου κὲρ Λιονσιῶν Κατρη
 καὶ συνδρομῆ τοῦ πανω[σιω]τάτου ἀγίου
 πρωτοσυγγέλου ἀγιοταφίτη κυρίου Κυρίλλου
 Κυπρέου καὶ τῶν ἐντιμωτάτων ἐπιτρόπων
 τοῦ Ζωοδόχου τάφου Λεωνάρδου Κατρη
 καὶ Περάκη Ἀθανασίου: 1719.

Εἰς τὴν Παλατιανήν, ἣτις ὑπῆρξε ποτὲ καθεδρικός τῆς νήσου ναός, εὑρομεν σημειουμένην «Ἄδειαν ἐνταφιασμοῦ τοῦ ἀποθανόντος Ἀνδρονί-
 κου, υἱοῦ τοῦ Ἀντωνίου Μπιρικού (1), πρὸς τὸν ἑφημέριον τῆς Ζωοδόχου
 Πηγῆς Παλατιανῆς εἰς τὴν πόλιν». Τὸ σημείωμα ἀχρόνιστον.

Σφίζεται δὲ περὶ τῆς ἐκκλησίας Παλατιανῆς τὸ ἑξῆς ἀνέκδοτον ἔγγρα-
 φον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀνδρου Ἀθανασίου (2), φέρον χρονολογίαν 1712:

1. Ὁ Ἀντωνίου Χατζῆ Λεωνάρδου Μπειρῆκος διετέλεσε δημογέρον Ἀνδρου ἐπὶ Ἐπαναστάσεως καὶ πληρεξούσιος εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἐθνικὴν Συνέλευσιν τοῦ 1843. Βλ. εἰκόνα αὐτοῦ ἐν Δ. Π. Π. Πασχάλη, Ἱστορία Ἀνδρου, τ. Β', σ. 427.

2. Περὶ τοῦ Ἀνδρου Ἀθανασίου βλ. Δ. Π. Πασχάλη, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀνδρου διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ Ἀναγραφή Χρονολογικῆ τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀρχιερα-
 τευσάντων ἐν τῇ νήσῳ Ἀνδρου, ἀπὸ Ζωῆλου (862) μέχρι Μητροφάνους (1856 - 1889)
 μετ' εἰδήσεων ἱστορικῶν περὶ αὐτῶν, τευχ. Β', ἐν Ἀθήναις 1926, σ. 23 - 30.

† Ἐμπροσθεν τῆς ἡμῶν ταπεινότητος καὶ τῶν ἐντιμοτάτων κληρικῶν καὶ χρησιμοτάτων ἀρχόντων, ἐνεφανίσθη ὁ ἱερομόναχος κύρ Κύριλλος ἀγιοταφίτης, ὅστις εὐλαβῆς καὶ σώφρων τὰ μέγιστα παρακινήθέντες κληρικοί τε καὶ ἀρχοντες ἀπαξάπαντες, γνώμη καὶ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, δίδομεν τὴν ἐκκλησίαν, τὴν οὖσαν ἐν τῷ παρόντι Κάστρω τῆς Ἄνδρου, ἐγγὺς τοῦ παλατίου, ἐπονομαζομένην Ζωοδόχος Πηγῆ, πρὸς τὸν Ἅγιον Τάφον, ἵνα ποιήσωσι μετόχιον τοῦ Ἁγίου Τάφου, ἔχει δὲ μνημονεῦειν καὶ ἡμᾶς ἀδειαλείπτως ἐν αὐτῇ· ἐπιδίδειν δὲ κατ' ἔτος ἐν τῇ ἡμετέρῃ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἄνδρου εἰς ὀνομασίαν τέλους κηρὶ λίτρας δύο· δυσωπῶ δὲ καὶ ἐντέλλομαι τοὺς μεταγενεστέρους ἀρχιερεῖς μηδὲν ἄλλο ἐπιδίδειν πάρεξ τὰς δύο λίτρας τὸ κηρί, καὶ οὐχὶ ἕτερον· ἔτι δὲ μηδεὶς ἐνοχλήσῃ αὐτόν, εἰ δέ τις εὐρεθῆ ἑναντίος τοῦ παρόντος μου γράμματος, εἰ μὲν ἱερεὺς ἦ, ἔχομεν αὐτὸν ἀργόν, καὶ [εἰ] τῆς ἀργίας καταφρονήσῃ, ἔχομεν αὐτὸν καὶ ἀφωρισμένον· ἐὰν δὲ λαϊκὸς τολμήσῃ καταφρονῆσαι τῶν τοιούτως πεπραγμένων, ἔχομεν αὐτὸν ἀφωρισμένον, καὶ κατηραμένον, καὶ ἀσυγχώρητον, καὶ ἔξω τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας.

Εἰς γὰρ τὴν περὶ τούτων δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν βεβαιωτικὸν γράμμα, καὶ κατεστρώθη εἰς τὸν παρόντα ἱερὸν κώδικα τῆς ἀγιοτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Ἄνδρου: Ἐν ἔτει: ρψιβ^ω, κατὰ μῆνα φεβρουάριον: κ'.

† Ἄνδρου Ἀθανάσιος: οἰκονόμος ἄνδρου: (1).

Ἄλλὰ μετὰ πάροdon χρόνου τινός, καὶ δὴ ἐπὶ τῆς ἀρχιερατείας ἐν Ἄνδρῳ Ἰωάσαφ τοῦ ἐκ τῆς νήσου Αἰγίνης (1768—1774), ἱεράρχου λογιῦο καὶ ζηλωτοῦ, οἱ ἀγιοταφίται πατέρες ἐπελάθοντο τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῶν· ἐπαύσαντο δῆλον οὖν μνημονεῦοντες τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἄνδρου, οὐδὲ παρεῖχον εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν τὸν διατεταγμένον ἐκ λιτρῶν δύο κηρὸν, οὐδ' ἐδείκνυον ἐν γένει τὴν προσήκουσαν ὑποταγὴν καὶ εὐπέθειαν τῷ Ἰωάσαφ, καθ' ἃ ὄφειλον, ὡς κατὰ τόπον ἀρχιερεῖ καὶ πνευματικῷ προστάτῃ. Διδὸ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Θεοδοσίος ὁ Β', ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης γεγωνός (1), ἀπέλυσε τὸ 1170 συνοδικὸν σιγίλλιδες γράμμα, ἵνα ἐπαναγάγῃ τοὺς ἀγιοταφίτας εἰς τὸ καθῆκον αὐτῶν. Τὸ σιγίλλιον τοῦτο ἔχει ὡδε:

† Θεοδοσίος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
Νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

1. Βλ. Ἱερὸν Κώδικα τῆς ἀγιοτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Ἄνδρου καὶ Σύρας, φ. 4 α. Πρὸβλ. Νίκου Α. Βέη, Ὁ κώδιξ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Ἄνδρου καὶ Σύρας (γρ. Σύρας), ἐν «Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς» Πετροπόλεως, ἔτ. 1914, σ. 220.

1. Περὶ Θεοδοσίου τοῦ Β' βλ. Ζαχαρίου Ν. Μαθᾶ, Κατάλογος ἱστορικῶς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐν Ναυπλίῳ 1837, σ. 259. — Μανουὴλ Ἰ. Γεδεών, Πατριαρχικοί Πίνακες, σ. 661-3.

† Ἐντιμότετοι κληρικοὶ τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Ἄνδρου καὶ λοιποὶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ χρήσιμοι προεστώτες καὶ γέροντες, τέκνα ἐν κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ, καὶ παρ' ἡμῶν εὐχή, εὐλογία, καὶ συγχώρησις.

Τῶν εἰς κοινὴν συντελούντων εἰρήνην καὶ εὐκοσμίαν τῆς ἐκκλησίας ὅσα οἱ τοῦ λόγου μύσται, καὶ τῶν ἱερῶν πατέρων μυσταγωγοὶ διατάξαντο, καὶ ὅσα οἱ τῆς ἐκκλησίας ἐκκρέμονες ἐν ἱεροῖς κανόσιν ἐκύρωσαν, ταῦτα δὲ πάντα χρεῶν ἀπαράβατα, καὶ ἀπαρεγγεῖστα διατηρεῖσθαι· μὴ μέταιρε γάρ φησιν ὄρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου (1)· διὸ δὴ φροντίς ἡμῖν ζείποτε γίνεται κατ' ὀφειλὴν ἀπαραίτητον ἐπανορθοῦν, καὶ ἐπανάγειν ἐπὶ τὸ εὐθετον εἴ τι ἀπαῖδον ὀφθῆις ποτὲ τῇ ἱερᾷ ἐκκλησιαστικῇ θεσμοθεσίᾳ τὴν κανονικὴν συγγέρον ἀκρίβειαν.

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ἀννέχθη, καὶ ἐδηλοποιήθη ἡμῖν διὰ γράμματος τοῦ πνευματικοῦ ποιμένος, καὶ ἀρχιερέως ὑμῶν θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου Ἄνδρου ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ, καὶ συλλειτουργοῦ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύριε Ἰωάσαφ, ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν νῆσον Ἄνδρον ἐγγὺς τοῦ λεγομένου παλατιοῦ ἐν τῷ Κάστρῳ κεῖται ἐκκλησία, ἐπονομαζομένη τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἣτις ἀνέκαθεν οὕσα ἐνοριακὴ τῆς ῥηθείσης ἀρχιεπισκοπῆς Ἄνδρου, πρὸ χρόνων ἤδη τινῶν, δηλαδὴ κατὰ τὸ ἀψιβ' σωτήριον ἔτος ἀνετέθη ὑπὸ τῶν προεστώτων χριστιανῶν τῆς αὐτῆς νήσου γνώμη καὶ τοῦ τότε ἀρχιερατεύοντος ἐν αὐτοῖς μακαρίου Ἀθανασίου, καὶ ἀφιερῶθη τῷ Παναγίῳ καὶ Ζωοδόχῳ Τάφῳ ἐπὶ τῷ εἶναι μὲν καὶ λέγεσθαι μετόχιον αὐτοῦ, μνημονεύεσθαι δὲ ἐν αὐτῷ τὸν κατὰ τόπον ἀρχιερέα, ὀφείλον παρέχειν αὐτῷ κηροῦ λίτρας δύο κατὰ τὴν περίληψιν τοῦ κατὰ τόπον γενομένου τότε γράμματος, κατεστρωμένου ὄντος ἐν τῷ κώδικι τῆς αὐτῆς ἀρχιεπισκοπῆς, οὗτινος τὸ ἴσον ἐξενεχθὲν ἀπεκομίσθη καὶ ἐνεφανίσθη ἡμῖν ἤδη. Ἐκτοτε μὲν οὖν διετέλεσε τὸ αὐτὸ μετόχιον ἐκτὸς τῆς περὶ αὐτοῦ ἐνορίας ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοδόχου Τάφου, διοικούμενον ὑπὸ τῶν στελλομένων ἐκεῖσε ἀγιοταφιτῶν πατέρων, πρὸ ὀλίγου δὲ ἤδη καιροῦ ἀνῆρέθη παραλόγως τὸ κανονικὸν μνημόσυνον τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ εὐρισκομένων πατέρων, παρεκτροπὴν οὐκ οἶδαμεν ὅπως τοῦ καθήκοντος ποιουμένων, καὶ ἀπ' ἐναντίας φερομένων οὐ μόνον ταῖς παρεχομέναις συνθήκαις ἐν τῷ προειρημένῳ τῆς ἀφιερῶσεως γράμματι, ἀλλὰ δὴ καὶ αὐτῇ τῇ κανονικῇ θεσμοθεσίᾳ, διενεργουμένη κατὰ πάντα τόπον, καὶ φυλαττομένη ἀπαραβιάτως περὶ τὰ ἀπανταχοῦ μετόχια· ρητῶς γάρ ἀναδιδάσκουσι κανονικὰ καὶ συνοδικὰ ἐντάλματα, καὶ ἀρχαῖα ὑπομνήματα τῶν ἀοιδίμων πατριαρχῶν, ὡς ἔνθα οὐ κατεβλήθη σταυροπήγιον ὁ κατὰ χώραν ἀρχιερεὺς ἐκεῖσε ἐξουσιάσει, κἄν προάστειον ἢ μονα-

1. Παροιμιῶν κεφ. KB', 28.

στηρίου, καὶ μετόχιον, καὶ οἶκος εὐκτήριος, καὶ αὐτοῦ ἔσται ἀναφορὰ ἢ σφραγίς, ἢ ἐξέτασις, καὶ ἡ πρόοδος τῶν κανονικῶν, αἱ χειροτονίαι, καὶ εἴ τι προνόμιον ἀρχιερατικόν.

Τῆς οὖν ὑποθέσεως ταύτης προβληθείσης ἐπὶ συνόδου, ἀπεφάνθη ἐπι-
κυρωθῆναι τὰς εἰρημένας ἐγγράφους συνθήκας, ἐφ' αἷς ἐγένετο καὶ ἡ ἀφιέ-
ρωσις τοῦ αὐτοῦ μετοχίου, καὶ τοῦ λοιποῦ κρατεῖν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μετοχίῳ
τὸ κανονικὸν ἔθος τοῦ μνημοσύνου τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως. Ὅθεν γρά-
φοντες ἀποφαινόμεθα συνοδικῶς μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων,
καὶ ὑπερέμων, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, καὶ συλλει-
τουργῶν, ἵνα τῶν εἰρημένων συνθηκῶν, ἐφ' αἷς ἀνετέθη τὸ αὐτὸ μετόχιον
τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς εἰς τὸν Πανάγιον καὶ Ζωοδόχον Τάφον, διατηρουμέ-
νων ἀπαραβάτως, ὀφείλωσιν οἱ κατὰ καιροὺς διάγοντες ἐν αὐτῷ τῷ μετο-
χίῳ ἀγιοταφίται πατέρες μνημονεύειν ἐν αὐτῷ ἀεννάως μόνον τοῦ κανονικοῦ
ὀνόματος τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, τοῦ τε ἤδη θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκό-
που Ἁνδρου, καὶ συναδελφοῦ ἡμῶν ἀγαπητοῦ κύριον Ἰωάσαφ, καὶ τῶν
μετ' αὐτὸν ἀρχιερατευσόντων· παρέχειν τε αὐτῷ τὸν διατεταγμένον κηρὸν
λίτρας φαιμέν δύο, καὶ δεικνύειν τὴν προσήκουσαν ὑποταγὴν καὶ εὐπείθειαν,
ὡς κατὰ τόπον ἀρχιερεῖ, καὶ πνευματικῷ προστάτῃ. Ὅς δ' ἂν καὶ ὁποῖος
τῶν ἐν τῷ ῥηθέντι μετοχίῳ ἀγιοταφιτῶν πατέρων τολμήσῃ ἀπὸ τοῦ νῦν
καὶ εἰς τὸ ἕξῃς ἀνελεῖν αὐθαδῶς, καὶ ἀνυποστόλως τὸ κανονικὸν μνημόσυνον
τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, καὶ διαστρέψαι περὶ τὴν χορηγίαν τοῦ δια-
τεταγμένου ἑτησίου κηροῦ, ἢ ἄλλως πῶς ἀντιβῆναι τοῖς ἀνήκουσι τῷ κατὰ
τόπον ἀρχιερεῖ κανονικοῖς δικαίαις, ὁ τοιοῦτος, ὡς ἀλαζῶν καὶ καταφρο-
νητῆς τῶν κανονικῶν διατάξεων, ἀργὸς μενέτω πάσης ἱεροπραξίας, καὶ ἔστε-
ρημένος παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ εἰσοδήματος, καὶ δικαιώματος, παρ' οὐδενὸς
συγχωρούμενος, ἢ συλλειτουργούμενος, καταφρονῶν δὲ τῆς ἀργίας, καὶ ἀφω-
ρισμένος ὑπάρχη ἀπὸ Θεοῦ Κυρίου Παντοκράτορος, καὶ καθηρημένος, καὶ
ἀσυγχώρητος, καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτος, καὶ τυμπανιαῖος, καὶ πάσαις
ταῖς πατριαρχικαῖς καὶ ζωοδικαῖς ἀραῖς ὑπεύθυνος, καὶ πρόσωπον Θεοῦ
οὐ μὴ ἴδοι.

Ὅθεν εἰς διηνεκῆ ἔνδειξιν, καὶ ἀσφάλειαν τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως
ταύτης, ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον πατριαρχικόν, καὶ συνοδικὸν βεβαιω-
τήριον γράμμα, καταστρωθὲν καὶ τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς τοῦ Χριστοῦ μεγάλης
ἐκκλησίας, καὶ ἐπεβραβεύθη τῇ ρηθείσῃ ἀρχιεπισκοπῇ Ἁνδρου αἴφῃ.

Ἐν μηνὶ μαρτίῳ, Ἰνδικτιῶνος γ' ^{ης}.

† Κυζίκου Γεράσιμος

† Νικομηδείας Νικηφόρος

† Νικαίας Ἀνθίμος

† Χαλκηδόνος Παρθένιος

† Λέρκων Διονύσιος

- † Τυρνόβου Καλλίνικος
- † Προύσης Μελέτιος
- † Φιλιππουπόλεως Σαμουήλ
- † Σμύρνης Προκόπιος
- † Δρύστρας Παρθένιος
- † Βυζίνης Γεράσιμος
- † Γάνου και Χώρας Παΐσιος
- † Βοδενῶν Γερμανός
- † Τιβεριουπόλεως Ἀνανίας
- † Σκοπίων Φιλάρετος
- † Σμοκοβίου Νεόφυτος
- † Μογλενῶν Γεδεών

Ἐν προγενεστέρῳ δὲ σιγγίλιῳ τοῦ ἔτους 1723 τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ ἀπὸ Καισαρείας γεγονότος ἡ ἐκκλησία τῆς *Παναγίας Παλατιανῆς* χαρακτηρίζεται ὡς μονύδριον (1). Ὑπῆρχον δὲ πράγματι παρὰ τὴν Παλατιανὴν καὶ ἐντὸς τοῦ ἰδίου μετ' αὐτῆς περιβόλου, ὅστις εἶναι μεταβεβλημένος εἰς κῆπον, κελλία τινά, εἰς τὰ ὁποῖα ἐμόναζον οἱ ἁγιοταμίται ἀδελφοί. Τὰ κελλία ταῦτα, μεταρρυθμισθέντα κατὰ τὰς σημερινὰς ἀνάγκας, μετεβλήθησαν ἀπὸ τινων ἐτῶν εἰς ἰδιωτικὴν κατοικίαν (2).

Ὡς εἶδομεν, ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας Παλατιανῆς ὑπῆρξε, συνεπεῖα δωρεᾶς τῶν κατοίκων τῆς Ἀνδρου, ἰδιοκτησία τοῦ Παναγίου Ἱεροῦ. Ἰστέον δ' ὅτι ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τοῦ Παναγίου Ἱεροῦ εὐσεβεῖς ἐν Ἀνδρῶ διατίθει ἱκανὰ ἐκάστοτε κατέλειπον κατὰ τὰς παρελθούσας ἑκατονταετηρίδας ποσά. Εἰς τὴν σύνταξιν μάλιστα τῶν διαθηκῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τύπος ἐτηρεῖτο, καθ' ὃν ὁ τὴν περιουσίαν του διαθέτων ἠρωτάτο ὑπὸ τοῦ συντάσσοντος τὴν διαθήκην, ἐὰν μετὰ τῶν ἄλλων κληροδοτημάτων ἐπεθύμει νὰ καταλίπῃ τι καὶ ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου Ἱεροῦ, ἀκριβῶς ὡς ἠρωτάτο τελευταῖον διὰ τὸν ἐθνικὸν στόλον.

Πρὸς εἰσπραξίν δὲ τῶν εἰς χοῆμα ἢ εἶδος κληροδοτημάτων ὠρίζοντο ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων εὐυπόληπτα ἐν Ἀνδρῶ πρόσωπα, φέροντα τὸν τίτλον ἐπιτρόπου τοῦ Παναγίου Ἱεροῦ. Οὕτω, καθ' ὃ δηλοῦται ἐν ταῖς προδημοσιευθείσαις ἐπιγραφαῖς, ἐπίτροποι τοῦ Ἁγίου Ἱεροῦ ἐν Ἀνδρῶ ἦσαν τῷ 1719 ὁ Λεονάρδος Καΐρης καὶ ὁ Περράκης Ἀθανάσιος, ἐν ἔτει δὲ 1819, ὡς ἐφεξῆς θέλομεν ἶδει ὁ Δημήτριος Π. Καμπάνης. Κληρικοί δέ, φέροντες τὸν τίτλον πρωτοσυγκέλλου, κατὰ καιροὺς ἐρχόμενοι ἐν Ἀνδρῶ ἐντολῇ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων, παρελάμβανον τὰ κληροδο-

1. J. D. Mansi, Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio, tom. XXXVII, col. 251 - 2.

2. Δ. Π. Πασχάλη, Δώδεκα ἐν Ἀνδρῶ Βυζαντινὰ Μοναστήρια. Ἐπιστρεφίς τῆς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, τ. IB' (1936), σ. 19 - 45.

τήματα ταῦτα καὶ τὰς ἄλλας τῶν κατοίκων εἰσφοράς. Πρωτοσύγκελλοι δὲ τοῦ Ἁγίου Τάφου ἀναφέρονται ἐν Ἄνδρῳ τῷ 1776 ὁ Λεόντιος, μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Νεόφυτος, ἀποθανὼν τῷ 1819, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Ματθαῖος, ὅστις κατὰ μάϊον τοῦ προμνησθέντος ἔτους 1819 ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων διὰ νὰ παραλάβῃ ἐξαρχικῶς δικαιώματι τὴν ὑπὸ τοῦ ὡς εἴρηται ἀποθανόντος πρωτοσυγκέλλου Νεοφύτου καταληφθεῖσαν περιουσίαν ὡς ἀνήκουσαν εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον. Περὶ τούτου σφύζονται παρὰ τὸ γράφοντι διάφοροι ἐπιστολαί, μεταξὺ τῶν ὁποίων τοῦ Δημητρίου Καμπάνη γράφοντος πρὸς τὸν Μιχαλάκη Λουρέντζον Καίτην καὶ τοῦ προμνησθέντος ἐξάρχου τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ματθαίου. Ὁ Δ. Καμπάνης γράφει·

μιχαλάκη χαίρεις.

ἔχθες σοὶ ἔγραψα μὲ τὸν Τσίτσα, σήμερον πάλιν δὲν λείπω νὰ σὲ εἰπῶ ὅτι μὲ τὸ νὰ ἔρχεται αὐτοῦ ὁ ἐξαρχος ἀγιοταφίτης κὺρ ματθαῖος διὰ νὰ περιλάβῃ τὴν περιουσίαν τοῦ ἀποθανόντος πρωτοσυγκέλλου, διὰ τοῦτο συμφῶνως μὲ τὴν πανοσιότητά του θέλετε ἀνοίξει τὸν ὄντά του καὶ σεντούκια κάνοντες κατάλογον εἰς ὅ,τι τοῦ εὐρεθῆ, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ γράμματος τοῦ μακαριωτάτου, τὸ ὁποῖον σᾶς περικλείω ἐδῶ. Ὅθεν ἀφοῦ καταγραφοῦν ὡς χρειάζεται εἰδοποιήσατε καὶ ἐμὲ διὰ νὰ γράψω

μαῖου 17

Δ. Κ[αμπάνης].

Ὁ γράφων εἶναι ὁ πολλάκις διατελέσας κοτζάμπασης Ἄνδρου Δημήτριος Π. Καμπάνης, ὅστις κατὰ τὸ 1819 καθαιρεθεὶς διέμενεν ἐν Μυκόνῳ, ὅθεν φαίνεται ἐγγράφῃ ἢ ἀνωτέρῳ ἐπιστολῇ του (1). Διετέλει δὲ τότε ὁ Δημήτριος Καμπάνης καὶ ἐπίτροπος τοῦ Ἁγίου Τάφου ἐν Ἄνδρῳ, διὸ καὶ γράφει πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ταύτην ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν·

† Εὐγενέστατε καὶ χρησιμώτατε ἄρχων καὶ προεστῶτα τῆς θεοσώστου νήσου Ἄνδρου, τέκνον ἐν Κῷ ἀγαπητὸν τῆς ἡμᾶς μετριότητος σινιῶρ Δημήτριε, τὴν εὐγενεῖαν της μετὰ πάντων τῶν περὶ αὐτὴν πατρικῶς ἐν Κῷ εὐχόμενοι εὐλογοῦμεν, διαφυλάττοι αὐτὴν ὁ ἅγιος θεὸς ὑγιαίνουσιν ἄκρως, εὐζωοῦσαν ἀμεταπτῶτως, καὶ τῶν σωτηριωδῶν καταθυμιῶν ἐπιτυγχάνουσιν. Μετὰ τὰς πατρικὰς ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας, καὶ ἔρευναν τῆς ἀγαθῆς της ὑγείας, φανεροῦμεν αὐτῇ, ὅτι τὸ ἀπὸ θ¹⁵ τοῦ παρελθόντος ἀυγούστου πρὸς ἡμᾶς ὑκόν της ἐλάβομεν, καὶ ἴδομεν τὰ ἐν ἐκεῖνῳ γεγραμμένα, δι' ὧν εἰδοποιεῖ ἡμῖν περὶ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ μακαρίτου πρωτοσυγκέλλου μας Νεοφύτου, διὸ καὶ δὲν ἐλείψαμεν τοῦ νὰ τῇ ἀποκριθῶμεν, πλη-

1. Βλ. Δ. Π. Πασχάλη, Ἱστορία Ἄνδρου, τ. Β', σ. 244-5 καὶ 437 ἐνθα καὶ εἰκὼν αὐτοῦ.

ροφοροῦντές τον, ὅτι ἐδιωρίσαμεν λόγῳ ἐξαρχικῶ τὸν ἐγγχειρίζοντα αὐτῇ τὸ παρόν μας ὀσιώτατον πρωτοσύγκελλόν μας κύρ Ματθαῖον διὰ νὰ περιέλθῃ ὅλον τὸ ταξίδιον τοῦ μακαρίτου, καὶ νὰ συνάξῃ καὶ νὰ παραλάβῃ εἰς χεῖρας του οὐ μόνον ἅπασαν τὴν καταληφθεῖσαν περιουσίαν τοῦ ἀποθανόντος, ἀλλὰ καὶ τὰ δάνεια, καὶ πακιά (sic), καὶ ἀφιερῶματα· ἔτι δὲ νὰ ἀνοίξῃ καὶ τὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Παναγίου Τάφου περιερχόμενα κουτεῖα, καὶ νὰ παραλάβῃ τὴν ἐν ἐκείνοις συναχθεῖσαν προαιρετικὴν ἐλεημοσύνην τῶν χριστιανῶν κατὰ τὴν διάλειψιν τοῦ οὐπερ συνεπιφέρει ἐκκλησιαστικοῦ συνοδικοῦ γράμματος.

Γράφοντες τοίνυν ἀξιοῦμεν αὐτὴν πατρικῶς, ὅπως τὸν διαληφθέντα πρωτοσύγκελλόν μας κύρ Ματθαῖον δεχθεῖσα ἀνυπόπτως τε καὶ ἀγαπητῶς εἰς τὴν δυνατὴν της προσοσίαν καὶ δεφένδουσιν, συνεργήσῃ αὐτῷ χριστιανοπρεπῶς εἰς τὴν ἐνέργειαν, καὶ ἀνελλιπῇ ἐκτέλεσιν τοῦ ἐξαρχικοῦ τούτου ὑπουργήματός του, ἵνα μὴ συμβῇ τις φθορὰ καὶ ἀπώλεια τοῦ μοναστηριακοῦ δικαιώματος. Οὕτως ἀξιοῦμεν αὐτὴν, ὄντες βέβαιοι, ὅτι θέλει φιλοτιμηθεῖ καὶ πρὸς ταῦτα, δι' ἣν σφῆζει εὐλάβειαν καὶ σέβας πρὸς τὸ πανάγιον ἐκεῖνο προσκύνημα, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη αὐτῇ πανοικί.

α' ωιδ' : ὀκτω'' : 'ιθ'' :

Τοῦ δ' ἐξάρχου πρωτοσυγκέλλου Ματθαίου σφίζεται παρὰ τῷ γράφοντι ἡ ἐξῆς ἐπιστολή·

† τὴν εὐγενεῖαν της ταπεινῶς ἐκ κω'' ἀσπαζόμενος ἠδέως προσαγορεύω.

τῇ εἰδοποιῶ μὲ συντομίαν ὅτι ἄνοιξα τὸ σεντοῦκι τοῦ μακαρίτου πρωτοσυγκέλλου μας παρόντος τοῦ ἁγίου δεσπότη, καὶ τοῦ ἐπιτρόπου του σιδρ μιχαλάκη καίρη, καὶ εὐρέθησαν εἰς αὐτό, τὰ μὲν εἰς μετρητά γρ'' : 5,288

ἦτοι πέντε χιλιάδες καὶ διακόσια ὀγδοῆντα ὀκτώ, ἐξ ὧν τὰ 1288 : εἶναι τὰ χρεωστούμενα παρὰ τοῦ σιδρ μιχαλάκη καίρη, τὰ ὅποια ἐμέτρησεν ἡ εὐγενεῖα του. εἶναι καὶ μὲ ὁμολογίας γρ'' : 2,835

ἡ ὁμολογία τῆς εὐγενείας της » 2,650

τοῦ σιδρ ἱζανάκη αὐταδέλφου της » 1,150

ὅπου γίνονται τὰ χρεωστούμενα μὲ ὁμολογίας » 6,635

ἐκτὸς τῶν ἀνωθεν πέντε χιλιάδων καὶ διακοσίων ὀγδοῆντα ὀκτὼ ὅπου ἔλαβον εἰς χεῖρας μου. τὰ δὲ ἄλλα τοῦ μακαρίτου ὡς ἄχρηστα διόλου νὰ τὰ πάρω μαζί μου τὰ ἐπούλησα καὶ ἔλαβον γρ'' : 554

ἐπούλησα καὶ τὰ πράγματα τοῦ ἀντώνη μηντρινοῦ γρ'' : 4,800

11,989

5,288

17,277

αὐταῖς τὰς ἑνδεκα χιλιάδες καὶ ἑνεακόσιες ὀγδοήκοντα ἑννέα θέλει μείνει ὁ δεσπότης μετὰ τῆς εὐγενείας τῆς εἰς τὸ νὰ μὲ τὰ ἐμβάσῃτε εἰς Χίον τὸν ἐρχόμενον αὐγουστον διὰ νὰ ἀποκομίσω καὶ γὰρ αὐτὰς εἰς βασιλεύουσαν πρὸς τὸν μακαριώτατον' παρακαλῶ ὁμῶς νὰ γράψῃτε τοῦ μακαριωτάτου ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ πληρωθοῦν τώρα πρὶν δηλονότι τοῦ αὐγούστου' εἶναι καὶ τρεῖς ὁμολογίαις ἐπέκεινα τῶν χιλίων γροσιῶν, πλὴν εἶναι εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης, τὰς ὁποίας ἄφησα εἰς τὸν πρωτοσύγκελλον, καὶ ἂν ἠμπορῆσῃ νὰ λάβῃ τίποτε ἐξ αὐτῶν ἄς τὰ ἐμβάσῃ ἀπάνω διὰ μέσον τῆς εὐγενείας τῆς' ταῦτα καὶ μὴν ἔχοντας ἕτερον περιμένω τὴν ἀπόκρισίν τῆς.

Ὁ πρὸς θεὸν διάπυρος αὐτῆς ἰκέτης
πρωτ' ματθαῖος

Εἶχε δ' ὁ Ἅγιος Τάφος ἱκανὰ κτήματα ἐν Ἄνδρῳ, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο πωληθέντα εἰς διαφόρους, μὴ ἐξαιρουμένης οὐδ' αὐτῆς τῆς περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος ἐκκλησίας τῆς Παναγίας Παλατιανῆς. Ταύτην πρὶν ἢ ὀριστικῶς πωληθῆ ἠμίσθωσεν ἐν ἔτει 1836 τὸ Ἐπαρχεῖον Ἄνδρου, ἀγνοοῦμεν ὑπὸ ποίαν ἰδιότητα, πρὸς τὸν ἱερομόναχον Σωφρόνιον Δημητρίου Ζωγράφον ἐπὶ ἐν ἔτος ἀντὶ δραχμῶν 18 κατὰ τὸ ἐξῆς ἐνοικιαστήριον συμβόλαιον :

Ἄριθ. 145

Σύμφωνον ἐνοικιάσματος.

Τῷ χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ τριακοστῷ ἕκτῳ ἔτει, τῇ δεκάτῃ δευτέρῃ φεβρουαρίου, ἡμέρᾳ τετάρτῃ πρὸ μεσημβρίας, ἐπαρουσιάσθησαν ἐν τῷ ἡμέτερῳ γραφείῳ ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ συμβολαιογράφου Ἄνδρου Μιχαὴλ Ἀθανασίου καὶ τῶν προσυπογεγραμμένων μαρτύρων, τῶν κυρίων Δημητρίου Ζάνε Δαπόντε καὶ Δημητρίου Κονδύλη, τὸ ἐπάγγελμα αὐτῶν κτηματιῶν, δημοτῶν Ἄνδρου, κατοικούντων ἐδῶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, γνωστῶν μου καὶ ἀσχέτων συγγενείας μὲ τὰ μέρη τὰ συμβαλλόμενα, ἀφ' ἑνὸς μέρους ὁ Κύριος Ἐμμανουὴλ Πρασακάκης, τὸ ἐπάγγελμα βοηθὸς τοῦ ἐνταῦθα Ἐπαρχείου Ἄνδρου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ πανοσιώτατος Κύριος Σωφρόνιος Δημητρίου Ζωγράφος, τὸ ἐπάγγελμα ἱερομόναχος, κάτοικος ἐδῶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ δήμου Ἄνδρου [. . .] (1) κείμενον ἱερὸν ναὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὀνομαζόμενον Παλατιανή, ἀπὸ πρώτης τοῦ ἀπελθόντος Ἰανουαρίου τοῦ τρέχοντος ἔτους εἰς προθεσίαν ἑνὸς ὀλοκλήρου χρόνου, δηλαδὴ ἄχρι τῆς πρώτης τοῦ ἐλευσομένου Ἰανουαρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τριακοστοῦ ἐβδόμου ἔτους διὰ δραχμὰς δεκαοκτώ, τὰς ὁποίας ὑπόσχεται ὁ δεῦτερος, ἦτοι ὁ Σωφρόνιος, πληρωθείσης τῆς ἄνω ὀθιείσης προθεσμίας, νὰ πληρώσῃ πρὸς τὸ ἐνταῦθα Ἐπαρχεῖον, ἢ ὅπου ἠθέλεε διαταχθῆ παρ' αὐτοῦ, χωρὶς τινος προ-

1. Προδήλως ἐξέπεσαν ἐν τῇ ἀντιγραφῇ φράσις νις, ἣν δυστυχῶς δὲν ἔχομεν τὴν δυνατότητα νὰ συμπληρώσωμεν ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ συγγραφέως, ἅτε τοῦ ἀρχείου αὐτοῦ παραμένοντος ἐν Ἄνδρῳ, κεκλεισμένου δυστυχῶς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ καὶ ἀπροσίτου.
Σ.Ε.

φάσεως. Εἰς ἔνδειξιν δ' ὑποφαίνονται ἀμφοτέροι, ὑπογραφόμενοι ἰδιοχείρως τῶν, ἀφοῦ προηγουμένως ἀνεγνώσθη καὶ ἐξηγήθη πρὸς αὐτοὺς τὸ παρὸν σύμφωνον, τὸ ὁποῖον συνυπογράφουν καὶ οἱ ἄνωθεν ῥηθέντες μάρτυρες, ἐγὼ δ' ἐπικυρῶν τὰ γεγραμμένα, σὺν τῇ γνησιότητι τῶν ὑπογραφῶν, ὑποφαίνομαι.

Ἐμμανουὴλ Πρασακάκης. — Σωφρόνιος Δ. Ζωγράφος. δ. δαπόντες. — Δ. Κονλύλης.

Ὁ Συμβολαιογράφος Ἄνδρου
(Τ. Σ.) Μ. Ἀθανάσιος.

Ἔτη τινὰ προγενέστερον, ἦτοι τῷ 1831, ἐπωλήθη κτῆμά τι τοῦ Ἁγίου Τάφου, κείμενον εἰς τὸ χωρίον Ὑψηλοῦ, ἀντὶ φοινίκων 1320. Ἴδου ἡ διὰ τὴν πώλησιν ταύτην προκήρυξις τοῦ τότε δημοσίου μνήμονος Ἄνδρου, ὅστις εἶναι ὁ κατόπιν συμβολαιογράφος Μιχαὴλ Ἀθανάσιος, περίεργος διὰ τὸν τότε κρατοῦντα τύπον :

Ἄριθ. 18

Ὁ Δημόσιος Μνήμων Ἄνδρου προκηρύττει, ὅτι σήμερον δεκάτην τρίτην Ἰουλίου χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τριακοστοῦ πρώτου ἔτους, προμεσημβρίαν τῆς Δευτέρας.

Ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Δημοσίου Μνημονείας ταύτης τῆς νήσου Ἄνδρου οἱ Κύριοι, ὅτε ἅγιος ἀρχιμανδρίτης τοῦ Παναγίου Τάφου Κύριος Ἀγάπιος Λεονάρδου Κυριακός, Ἄνδριος, ἀπὸ κόμην Μεσαρίαν τῆς Ἄνδρου, καὶ Ἰωάννης Νικολάου Ἀθηναῖος, Ἄνδριος, ἀπὸ κόμην Στραπουριαῖς τῆς Ἄνδρου, ἐπιλεγόμενος Πρωστός, ζητῶν ὁ πρῶτος νὰ πωλήσῃ πρὸς τὸν δεύτερον (δυνάμει τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίου Ἀθανασίου, γεγραμμένης τῷ ῥωλ: ὀκτωβρίου κ', τὴν ὁποίαν ἔφερε μαθ' ἑαυτοῦ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλιν ὁ ἴδιος Ἰωάννης Ἀθηναῖος) ἐν περιβόλιον τοῦ Παναγίου Τάφου, κείμενον ἐδῶ εἰς Ἄνδρον εἰς κόμην Ὑψηλοῦ, διὰ φοινίκας χιλίους τριακοσίους εἴκοσι. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ Μνημονεῖα ἀφείλει κατὰ τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἄρθρον τοῦ ἐπ' ἀριθ. ἑξηκοστοῦ ἑβδόμου ψηφίσματος νὰ ἰδεάσῃ τὰ μέρη ἀτινα προτιμῶνται εἰς τὴν ἀγορὰν τούτου, δηλ. τοὺς πλησιαστάς τοῦ ῥηθέντος περιβόλιου, καὶ τοὺς μετέχοντας ἀπ' αὐτό, διὰ τοῦτο ἐκδίδει τὴν παροῦσαν εἰς τὸ νὰ ἀναγνωσθῇ ἐπ' ἐκκλησίας διὰ τῶν δημογερόντων τῶν κομῶν ἢ κομπολέων ὅπου εὐρίσκονται οἱ εἰρημένοι, ἕως ὅτου νὰ ἰδεασθοῦν ὅλοι τῶν καὶ τότε ὅστις ἐξ αὐτῶν τὸ θέλει ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παρουσιασθῇ ἐνταῦθα εἰς τὴν Μνημονεῖαν διὰ νὰ τὸ ἀγοράσῃ ἐπὶ προθεσμίᾳ ἡμερῶν δεκαπέντε (κατ' ἀπέναντι ἀμφοτέρων). Ἄν δὲ καὶ μέχρι τῆς προθεσμίας ταύτης δὲν ἤθελε παρουσιασθῇ τις ἐξ αὐτῶν ἐνταῦθα, τότε πλέον εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ἔχει κανὲν δικαίωμα νὰ ζητῇ αὐτό, διότι θέλει γείνει τὸ πωλητήριον εἰς τὸν ῥηθέντα

Ἰωάννην Ἀθηναῖον, καὶ θέλει μείνει τοῦ λοιποῦ κτῆμα ἰδικόν του, ὡς καλῶς ἀγοράσαντα. Ὅθεν καὶ περιμένομεν.

Ὁ Δημόσιος Μνήμην Ἁνδρου

Μ. Ἀθανάσιος

Ἐν τέλει τῷ 1878 διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 37863 τῆς 17 μαΐου τοῦ ἔτους τούτου συμβολαίου τοῦ Συμβολαιογράφου Ἀθηναῶν Στεφάνου Ταβανάκη ἐπωλήθη παρὰ τοῦ Παναγίου Τάφου εἰς τὸν ἐν Ἁνδρῷ ἐδωδιμοπώλην Νικόλαον Γ. Βογιατζίδην ἢ περὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας Παλατιανῆς περιοχῆ μετὰ τῶν κελλίων, καταγωγείων καὶ τῶν συνεχομένων οἰκοπέδων, ἀναλαβόντος τοῦ ἀγοραστοῦ ἄνευ ἀπαιτήσεώς του τινὸς τὴν ὑποχρέωσιν «νὰ κατεδαφίσῃ καὶ ἐπισκευάσῃ τὸ πρὸς δυσμὰς τοῦ ναοῦ πρόσθιον μέρος καὶ ἀνεγείρῃ ἀνάλογον πλευρὰν μετὰ θύρας τοῦ ναοῦ καὶ παραθύρων καὶ νὰ μένη ἡ ἀρχαία ἐκκλησία μὲ τοὺς θόλους ἀνέπαφος». Ἀνέλαβε πρὸς τούτοις ὁ εἰρημένος ἀγοραστὴς ἄνευ ἀπαιτήσεώς τινος τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπιστατῇ καὶ ἐπιτηρῇ τὴν ἐκκλησίαν, ἐξαιρεθεῖσαν τῆς πωλήσεως, ἐπὶ δεκαετίαν, παραλαβὼν τὰ βιβλία καὶ σκεύη αὐτῆς καὶ λοιπά, συνταχθέντος καταλόγου εἰς διπλοῦν.

Τὸν Πανάγιον Τάφον ἐξεπροσώπει κατὰ τὴν πώλησιν ταύτην ὁ ἐν Ἑλλάδι ἔξαρχος αὐτοῦ Γερμανὸς Ἀποστολάτος, ἀρχιμανδρίτης, ὅστις ἐπώλησε συγχρόνως πρὸς τὸν ἴδιον ἀγοραστὴν καὶ ἐν ἀκόμῃ τοῦ Παναγίου Τάφου κτῆμα κείμενον εἰς θέσιν «Κρεμαστὲς» Λειβαδίων.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ μνησθεὶς ἀγοραστὴς κατεδάφισε τὸ λαμπρὸν μαρμαρίνον κωδωνοστάσιον τοῦ ναοῦ ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τοῦτο ἦτο ἐτοιμόρροπον καὶ ἀφῆρεσε τὰ πάλλευκα μάρμαρα αὐτοῦ, χρησιμοποιήσας ταῦτα εἰς ἀνεγειρομένην ἐν τῇ πλατεῖᾳ τῆς πόλεως νέαν μεγάλην οἰκοδομὴν αὐτοῦ, ἀποστείλας δὲ καὶ ἔνια τούτων, τὰ μικροτέρας ἀξίας, εἰς τὸν ἐν Βραχνοῦ ἐπισκευαζόμενον ἑνοριακὸν ναὸν τοῦ χωρίου.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ συνιστῶμεν, τοῦθ' ὅπερ ἐπράξαμεν καὶ ἄλλοτε κατ' ἐπανάληψιν, ὅπως ληφθῆ ἔγκαιρος πρόνοια πρὸς διαφύλαξιν τοῦ καλλιτεχνικωτάτου καὶ ὄντως πολυτίμου τεμπλέου τοῦ ναοῦ, διότι δὲν ἡμεθα ἀπηλλαγμένοι παντὸς φόβου μὴ ἡμέραν τινὰ λάβῃ καὶ τοῦτο τὴν τύχην ἀνάλογον πρὸς τὴν τύχην ἄλλων πολυτίμων τῆς νήσου καλλιτεχνικῶν κειμιλίων, τῶν ὁποίων τὴν ἀπεμπόλησιν θρηνοῦμεν σήμερον ἐπὶ ματαίῳ.

Ἐκκλησία καλουμένη *Παναγία Παλατιανή* ἐπῆρχε καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν, κειμένη ἔξω τῆς πύλης τοῦ Μπαλατιᾶ. Βλ. *Γενναδίου Μ. Ἀραμπατζόγλου*, Μητροπολίτου Ἑλιουπόλεως καὶ Θείρων, Φωτίειος Βιβλιοθήκη, ἥτοι ἐπίσημα καὶ ἰδιωτικὰ ἔγγραφα καὶ ἄλλα μνημεῖα σχετικὰ πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Μέρους Α'. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1933, σ. 42.